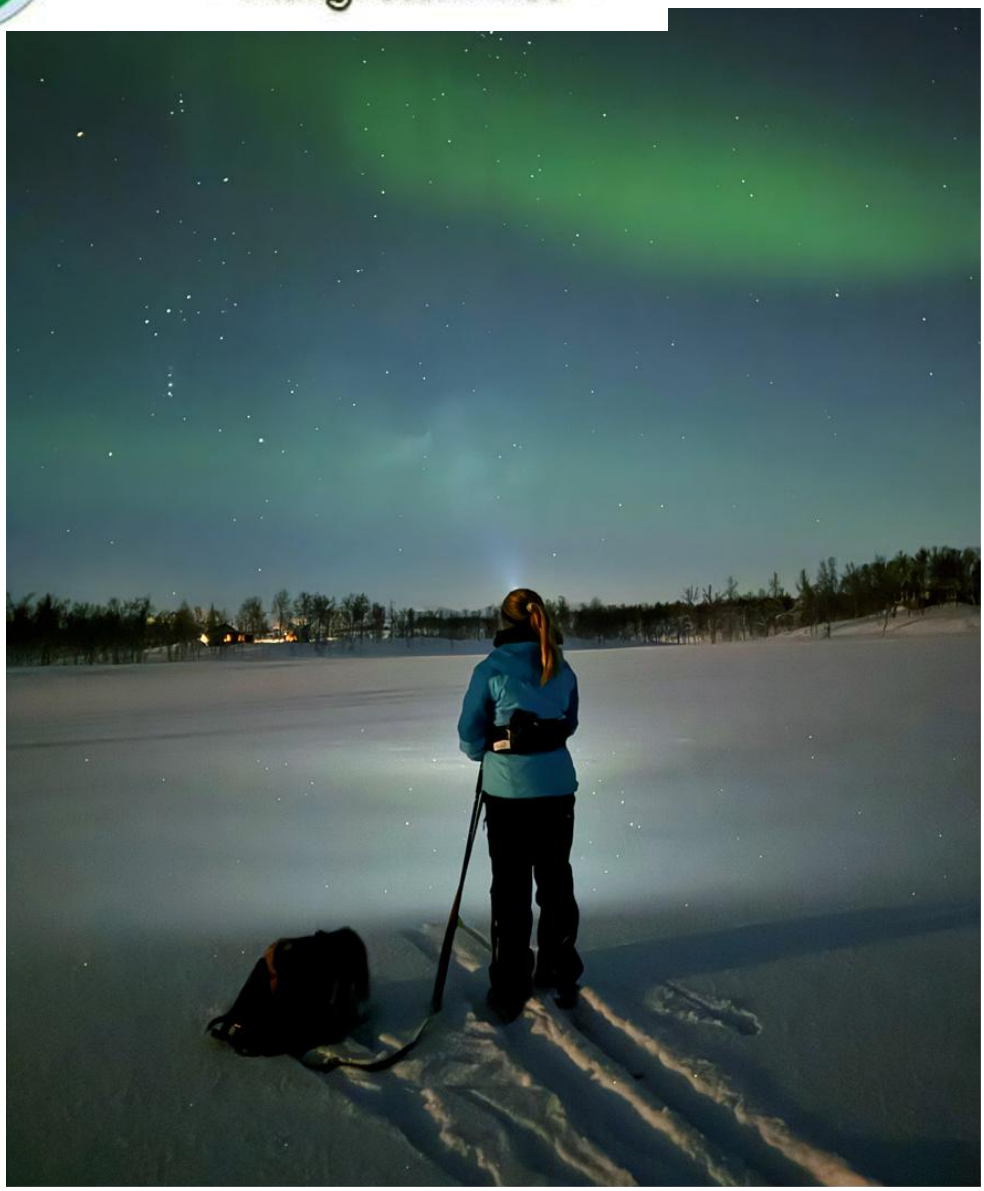
KOMMUNEDELPLAN

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2027–2039

målselv
- mulighetslandet -

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING 4
1.1 Bakgrunn og samfunnsmessig betydning 4
1.2 Planens formål, virkeområde og rettslige grunnlag 5
1.3 Planprosess og medvirkning 6
1.4 Avgrensning og begrepsforståelse 6
2. FØRINGER OG PLANMESSIGE RAMMER 8
2.1 Nasjonale føringer og statlige rammer 8
2.2 Regionale føringer 9
2.3 Kommunale føringer 10
2.4 FNs bærekraftsmål 11
2.5 Vurdering av forrige kommunedelplan 12
3. UTVIKLINGSTREKK OG KUNNSKAPSGRUNNLAG 14
3.1 Fysisk aktivitet og folkehelse 14
3.2 Anbefalinger for fysisk aktivitet og stillesitting 14
3.3 Barn og unge – aktivitet, trivsel og deltakelse 15
3.4 Voksne, eldre og et aldrende lokalsamfunn 16
3.5 Arealbruk, klima og tilgjengelighet 17
4. VISJON, SATSINGSOMRÅDER OG MÅL 19
4.1 Visjon 19
4.2 Overordnet mål 19
4.3 Aktiv hele livet 19
4.4 Barn og unge i fokus 20
4.5 Inkludering og sosial bærekraft 21
4.6 Bærekraftig anleggsutvikling 22
5. NÅSITUASJON – ANLEGG OG TILBUD 23
5.1 Innledning 23
5.2 Idrettsanlegg og nærmiljøanlegg 23
5.3 Anlegg og aktivitet i regi av lag og foreninger 24
5.4 Friluftsliv og ferdselsårer 25
5.5 Aktivitetstilbud og deltakelse 27
5.6 Samarbeid og organisering 27
5.7 Oppsummering av nåsituasjonen 28
6.0 FREMTIDIGE BEHOV 29
6.1 Innledning 29
6.2 Økt aktivitet i befolkningen 29

6.3 Barn og unge 29
6.4 Voksne og eldre 30
6.5 Anlegg og drift 31
6.6 Friluftsliv og ferdselsårer 32
6.7 Inkludering og deltakelse 32
6.8 Samarbeid og organisering 33
6.9 Oppsummering av fremtidige behov 34

Foto: Trude Aadde

KOMMUNEDELPLAN

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2027–2039

Målselv kommune

---

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn og samfunnsmessig betydning

For Målselv kommune er det et overordnet mål å være et trygt, attraktivt og levende lokalsamfunn for mennesker i alle livsfaser. Tilgang til gode arenaer for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er en grunnleggende forutsetning for å nå dette målet. Disse områdene spiller en sentral rolle i kommunens arbeid med folkehelse, oppvekst, inkludering og livskvalitet, og bidrar samtidig til å styrke lokal identitet, tilhørighet og bolyst.

Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv har betydning langt utover selve aktiviteten. De representerer møteplasser hvor mennesker møtes på tvers av alder, kjønn, kulturell bakgrunn og funksjonsevne. Gjennom deltakelse i aktivitet skapes fellesskap, mestring og trygghet, samtidig som aktivitet bidrar til struktur i hverdagen og positive livsvalg. For barn og unge er fritidsaktiviteter en sentral arena for sosial læring, tilhørighet og utvikling av ferdigheter som er viktige senere i livet. For voksne og eldre er fysisk aktivitet en avgjørende faktor for god helse, funksjonsevne og mulighet for å leve selvstendig.

Fysisk aktivitet og friluftsliv har også en tydelig samfunnsøkonomisk betydning. Forebyggende helsearbeid gjennom aktivitet bidrar til redusert press på helsetjenestene, lavere sykefravær og økt livskvalitet for den enkelte. Samtidig er frivillig sektor, særlig idrettslag og friluftsorganisasjoner, en bærebjelke i det norske samfunnet. Frivilligheten mobiliserer betydelige ressurser i form av tid, kompetanse og engasjement, og kommunens samarbeid med denne sektoren er avgjørende for å lykkes med et bredt og inkluderende tilbud.

Målselv kommune har unike fortrinn når det gjelder naturgrunnlag og friluftsliv. Kommunen strekker seg fra fjord til fjell, med store variasjoner i landskap, klima og naturtyper. Dette gir rike muligheter for tradisjonelt friluftsliv som jakt, fiske og turgåing, samtidig som det legger til rette for moderne aktivitetsformer som terrengsykling, toppturer, padling og egenorganisert trening i nærmiljøet. Tilgang til naturen er en viktig del av innbyggernes hverdag og identitet, og friluftslivet har en særstilling i lokal kultur og livsform.

Samtidig står kommunen overfor utviklingstrekk som stiller nye krav til planlegging og tilrettelegging. Endrede aktivitetsvaner, økende forventninger til tilgjengelighet, demografiske endringer med flere eldre og færre unge i enkelte områder, samt klimaendringer som påvirker vinter- og sommersesongene, gjør det nødvendig med en helhetlig og langsiktig tilnærming til idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Det er i dette landskapet kommunedelplanen har sin funksjon.

Denne kommunedelplanen skal bidra til å samle kommunens innsats på området i én felles strategi. Planen skal være retningsgivende for kommunens prioriteringer, samtidig som den

gir forutsigbarhet for frivillige lag og foreninger, private aktører og andre samarbeidspartnere. Målet er å legge til rette for et mangfold av aktivitetsmuligheter, der både organisert idrett, egenorganisert aktivitet og friluftsliv har sin naturlige plass.

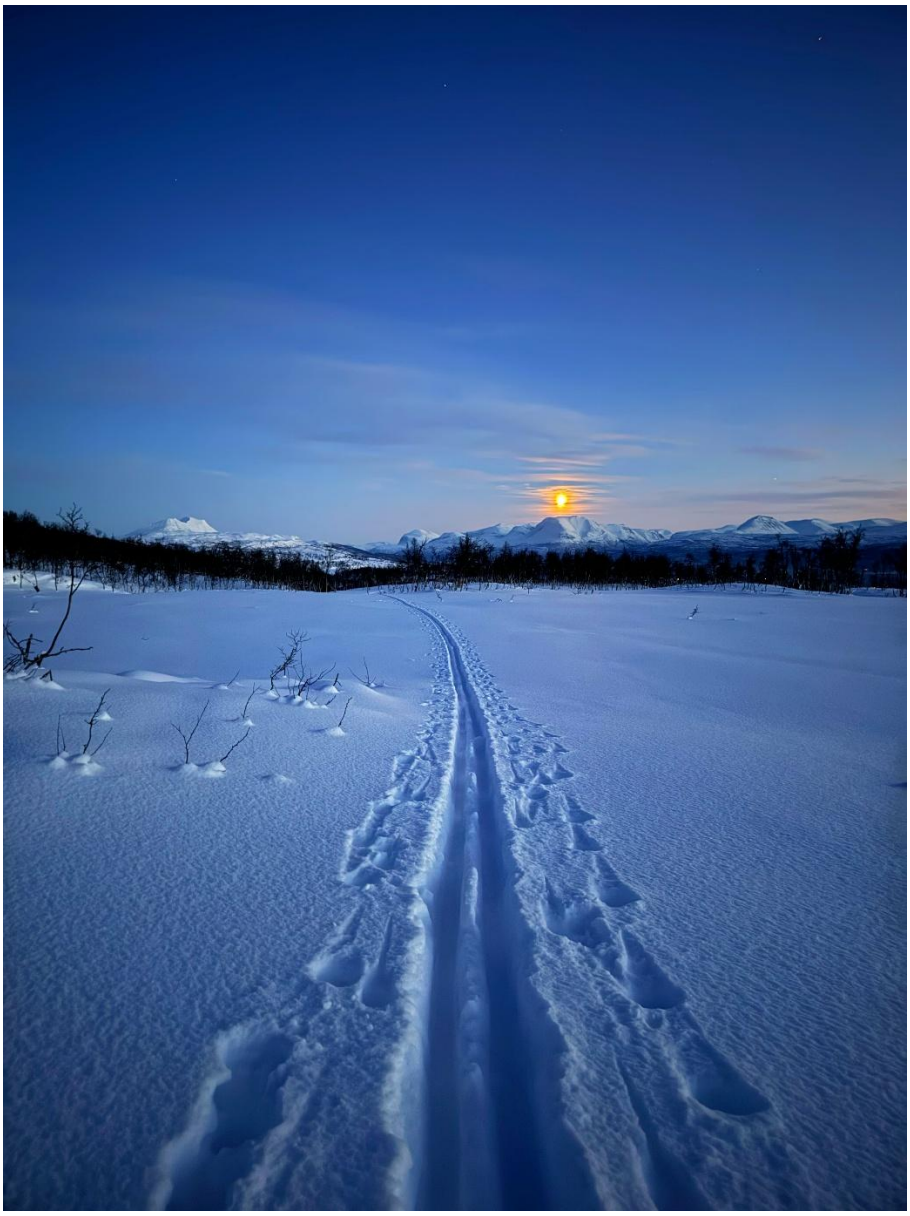

Foto: Trude M. Aadde

1.2 Planens formål, virkeområde og rettslige grunnlag

Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv 2026–2038 er utarbeidet i medhold av plan- og bygningsloven og inngår som en del av kommunens samlede planverk. Planen erstatter tidligere kommunedelplan på området og omfatter hele Målselv kommune.

Formålet med planen er å legge føringer for utvikling, drift og prioritering av tiltak innen idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i et langsiktig perspektiv. Planen skal gi et helhetlig

beslutningsgrunnlag for politiske og administrative vurderinger, og sikre sammenheng mellom kommunens målsettinger, økonomiske prioriteringer og konkrete tiltak.

Planen har både en strategisk og en operativ funksjon. Den strategiske delen beskriver mål, satsingsområder og langsiktige prioriteringer for perioden 2026–2038. Den operasjonelle delen består av et handlingsprogram som konkretiserer tiltak i et fireårig perspektiv, og som rulleres årlig i forbindelse med kommunens økonomiplan og budsjettarbeid.

Kommunedelplanen oppfyller også krav stilt av statlige myndigheter knyttet til søknad om spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet. For å kunne søke om slike midler må anlegg være forankret i en politisk vedtatt kommunal plan, og denne planen utgjør dermed et sentralt grunnlag for fremtidig finansiering av anleggsutvikling i Målselv kommune.

1.3 Planprosess og medvirkning

Arbeidet med kommunedelplanen er gjennomført i tråd med plan- og bygningslovens bestemmelser om medvirkning, åpenhet og politisk behandling. Kommunestyret i Målselv kommune fungerte som planmyndighet og bestiller av planarbeidet.

Det ble utarbeidet et planprogram som beskrev mål, framdrift og opplegg for medvirkning. Planprogrammet ble lagt ut til offentlig ettersyn og fastsatt etter politisk behandling. I tråd med planprogrammet ble det lagt til rette for bred involvering av relevante aktører gjennom hele planprosessen.

For å sikre faglig bredde og god forankring ble det opprettet to arbeidsgrupper: én for idrett og fysisk aktivitet og én for friluftsliv. Arbeidsgruppene bestod av representanter fra kommuneadministrasjonen, idrettslag, friluftslivsorganisasjoner og andre relevante lag og foreninger. Gruppene fungerte som arenaer for diskusjon, kunnskapsdeling og innspill til planens innhold.

I tillegg til arbeidsgruppene ble det arrangert åpne medvirkningsmøter der innbyggere, organisasjoner og andre interesserte kunne komme med muntlige innspill. Det ble også gitt anledning til å sende skriftlige innspill til kommunen i høringsperiodene. Planarbeidet ble annonsert gjennom kommunens nettsider, sosiale medier og lokale informasjonskanaler.

En administrativ styringsgruppe bestående av kommunalsjefer og plansjef har hatt ansvar for koordinering og kvalitetssikring av planarbeidet. Medvirkning har vært et bærende prinsipp, og innspillene har hatt reell betydning for planens prioriteringer, særlig innen anleggsutvikling, friluftsliv og inkludering.

1.4 Avgrensning og begrepsforståelse

Kommunedelplanen omfatter tiltak, anlegg og aktiviteter innen idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv, både organiserte og egenorganiserte former. Planen omfatter ikke skolefaglig undervisning eller helsetjenester som sådan, men berører disse gjennom tverrsektorielle perspektiver på folkehelse, oppvekst og forebygging.

Begrepene idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv benyttes i tråd med nasjonale definisjoner. Med fysisk aktivitet menes all kroppslig bevegelse som medfører økt energiforbruk utover hvile.

Friluftsliv forstås som opphold og aktivitet i naturen, inkludert parker, grønne områder og ferdselsårer i byer og tettsteder. Utfyllende definisjoner og klassifisering av anleggstyper følger som vedlegg til planen.

2. FØRINGER OG PLANMESSIGE RAMMER

2.1 Nasjonale føringer og statlige rammer

Kommunens arbeid med idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv skjer innenfor et omfattende sett av nasjonale føringer, lover, strategier og politiske mål. Disse gir både føringer for innholdet i denne kommunedelplanen og rammer for hvordan kommunen skal prioritere og organisere innsatsen på området.

Plan- og bygningsloven legger det overordnede ansvaret for samfunnsplanlegging til kommunen og stiller krav til helhet, medvirkning og samordning. Innenfor denne rammen skal kommunen sikre at hensynet til befolkningens helse, oppvekstvilkår, miljø og sosial bærekraft blir ivaretatt i planleggingen. Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er et viktig virkemiddel for å følge opp disse lovpålagte oppgavene.

Folkehelseloven gir kommunen et særskilt ansvar for å fremme befolkningens helse og trivsel og for å forebygge sykdom og sosiale helseforskjeller. Loven understreker at folkehelsearbeidet skal være langsiktig, tverrsektorielt og kunnskapsbasert. Fysisk aktivitet er løftet frem som et sentralt virkemiddel i det forebyggende arbeidet, og kommunens ansvar omfatter både tilrettelegging for aktivitet i hverdagen og samarbeid med frivillig sektor om organiserte tilbud.

Friluftsloven legger viktige rammer for allmennhetens rett til ferdsel og opphold i naturen, og utgjør et sentralt grunnlag for kommunens arbeid med tilrettelegging for friluftsliv. Loven bidrar til å sikre at naturen forblir en tilgjengelig arena for aktivitet, naturopplevelse og folkehelse.

Stortingsmeldingene om folkehelse og frivillighet legger vekt på å utjevne sosiale forskjeller i helse og deltakelse. Dette gjelder blant annet Folkehelsemeldingen (Meld. St. 15 (2022–2023)) og tidligere meldinger om folkehelse og gode levekår. Disse dokumentene peker på at tilgang til fysiske møteplasser, lavterskelaktiviteter og rimelige tilbud er avgjørende for å nå grupper som ellers står i fare for å falle utenfor. Kommunen forventes å ta en aktiv rolle i å redusere økonomiske, sosiale og praktiske barrierer for deltakelse i idrett og friluftsliv.

Den norske idrettsmodellen, slik den er beskrevet i statlige styringsdokumenter, blant annet Meld. St. 26 (2011–2012), bygger på prinsippene om frivillighet, demokrati, lojalitet og likeverd. Staten gir økonomisk støtte til idretten gjennom spillemidler, men forutsetter at anlegg og aktivitet er forankret i kommunale planer og prioriteringer. Kommunen har dermed en nøkkelrolle som tilrettelegger og samarbeidspartner for den organiserte idretten, samtidig som egenorganisert aktivitet får økende oppmerksomhet i nasjonal politikk.

Nasjonale strategier og handlingsplaner innen fysisk aktivitet og friluftsliv gir ytterligere føringer for kommunens arbeid. Dette omfatter blant annet "Sammen om aktive liv – handlingsplan for fysisk aktivitet 2020–2029", nasjonal strategi og handlingsplan for friluftsliv, samt tidligere strategier for et aktivt friluftsliv i hverdagen. Felles for disse er vektlegging av økt aktivitet i hele befolkningen, reduksjon av stillesitting og styrking av friluftsliv som lavterskelarena for fysisk aktivitet og naturopplevelse.

Når det gjelder friluftsliv, legger nasjonale strategier vekt på naturen som arena for helse, trivsel og livskvalitet. Friluftslivet skal være tilgjengelig for alle, uavhengig av bosted, økonomi eller ferdigheter. Samtidig understrekes det at tilrettelegging skal skje på en måte

som ivaretar natur- og landskapsverdier og hensynet til biologisk mangfold. Kommunene forventes å balansere bruk og vern, og å tilrettelegge for friluftsliv i tråd med prinsippene om bærekraftig bruk.

Veiledere og faglige retningslinjer fra statlige myndigheter er også viktige for kommunens planlegging. Dette gjelder blant annet veilederen "Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet", veileder om barn og unge i plan- og byggesaker, samt Miljødirektoratets veileder "Plan for friluftslivets ferdselsårer". Disse gir føringer for både planprosess, prioriteringer og konkret tilrettelegging.

Statlige bestemmelser for tilskudd til anlegg for idrett og fysisk aktivitet fastsetter krav til planforankring, prioritering og langsiktighet. For Målselv kommune innebærer dette at kommunedelplanen ikke bare er et strategisk dokument, men også et operativt verktøy som legger grunnlaget for framtidige anleggssøknader og investeringer.

2.2 Regionale føringer

Regionale planer og strategier fra Troms fylkeskommune gir viktige rammer for kommunedelplanens innretning. Fylkeskommunen har ansvar for å samordne utviklingen innen folkehelse, idrett, fysisk aktivitet, kultur, arealbruk og friluftsliv, og kommunene forventes å følge opp regionale målsettinger i lokale planer. Regional planstrategi for Troms legger overordnede føringer for samfunnsutviklingen i fylket, med vekt på blant annet folkehelse, attraktive lokalsamfunn og bærekraftig utvikling.

Regionale føringer vektlegger utvikling av et helhetlig aktivitetstilbud for befolkningen, der både organisert idrett, egenorganisert aktivitet og friluftsliv inngår. Dette omfatter blant annet behov for gode anlegg, tilgjengelige nærmiljøområder og varierte aktivitetsmuligheter som kan brukes av ulike aldersgrupper. Samtidig legges det vekt på sammenhengende løsninger og samarbeid på tvers av kommunegrenser for å sikre god ressursutnyttelse og et mest mulig tilgjengelig tilbud.

Regional plan for friluftsliv, vilt og innlandsfiske gir føringer for tilrettelegging, bruk og forvaltning av natur- og friluftsområder. Planen vektlegger tilgjengelighet, ferdsel og balansen mellom bruk og vern, og er særlig relevant for kommunens arbeid med friluftsliv og ferdselsårer.

Innen idrettsområdet peker regionale føringer på behovet for å konsentrere investeringer i større anlegg der dette gir bedre kapasitetsutnyttelse, samtidig som nærmiljøanlegg og lokale møteplasser fortsatt skal prioriteres. Samarbeid mellom kommuner om større og mer kostnadskrevende anlegg er fremhevet som et viktig virkemiddel for å sikre bærekraftig drift over tid.

Regional plan for folkehelse i Troms understreker betydningen av fysisk aktivitet som en integrert del av hverdagslivet, og peker på behovet for å redusere sosiale forskjeller i helse og deltakelse. Dette inkluderer tilrettelegging for gange, sykling og uteopphold i nærmiljøene, samt samarbeid med frivillig sektor og arbeidsliv om aktivitetsfremmende tiltak.

I tillegg gir regionale transportplaner og strategier føringer for tilgjengelighet og mobilitet, som har betydning for innbyggernes mulighet til å delta i aktivitet.

Fylkeshelseundersøkelsen i Troms er et viktig kunnskapsgrunnlag og omfatter også Målselv kommune. Undersøkelsen gir innsikt i befolkningens helse, levevaner og aktivitetsnivå, og er et nyttig supplement til nasjonale data i planlegging og prioritering av tiltak.

I tillegg til fylkeskommunale planer og strategier spiller regionale samarbeidsorganer en viktig rolle i utviklingen av friluftslivet i regionen. Midt-Troms friluftsråd er en sentral samarbeidspartner og bidrar gjennom egne strategier, handlingsplaner og årlige handlingsprogram til utvikling av friluftslivet i regionen. Friluftsrådet arbeider i samarbeid med medlemskommunene for å fremme allsidig og bærekraftig friluftsliv, styrke folkehelse og sikre god tilrettelegging for aktivitet i naturen. Planene gir et felles kunnskapsgrunnlag og bidrar til samordning av tiltak knyttet til ferdselsårer, aktivitetstilbud og inkludering.

2.3 Kommunale føringer

Kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er forankret i Målselv kommunes overordnede planverk. Kommuneplanens samfunnsdel gir de strategiske føringene for kommunens utvikling, herunder mål om bolyst, attraktivitet og gode levekår. Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er sentrale virkemidler for å nå disse målene.

Kommuneplanens arealdel legger rammer for bruk og utvikling av arealer til anlegg, friluftsområder og ferdselsårer. Arealavklaringer i kommuneplanen er avgjørende for gjennomføring av tiltak i denne kommunedelplanen, særlig når det gjelder lokalisering av nye anlegg og sikring av viktige friluftsområder.

Kommunens folkehelseoversikt gir et kunnskapsgrunnlag som viser utfordringer og utviklingstrekk i befolkningens helse. Oversikten peker blant annet på betydningen av fysisk aktivitet som forebyggende tiltak og på sosiale forskjeller i aktivitetsnivå. Disse funnene er lagt til grunn for planens målsettinger og prioriteringer.

Kartlegging og verdsetting av friluftsområder gir et viktig grunnlag for prioritering av tilrettelegging og vern. Kartleggingen synliggjør hvilke områder som er særlig viktige for daglig bruk, nærturer og rekreasjon, og bidrar til å sikre at disse områdene ivaretas i kommunens areal- og planarbeid.

2.4 FNs bærekraftsmål

Målselv kommune ser arbeidet med idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv som en del av sitt bidrag til å nå FNs bærekraftsmål. Planen har særlig relevans for mål om god helse og livskvalitet, likestilling mellom kjønnene, mindre ulikhet, bærekraftige lokalsamfunn, livet på land, livet under vann og samarbeid for å nå målene.

Gjennom å legge til rette for fysisk aktivitet for hele befolkningen bidrar planen til å forebygge sykdom, styrke psykisk helse og øke livskvaliteten. Tiltak som reduserer økonomiske og praktiske barrierer for deltakelse, bidrar til å utjevne forskjeller og sikre at flere får ta del i samfunnets felles arenaer. Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv er også viktige arenaer for å fremme likestilling og like muligheter for deltakelse på tvers av kjønn og bakgrunn.

Utvikling av nærmiljøanlegg, turveier og møteplasser støtter opp under målet om bærekraftige lokalsamfunn, der hverdagslivet kan leves med korte avstander og gode muligheter for aktivitet. Samtidig legger planen vekt på bærekraftig bruk av naturen gjennom friluftsliv, både på land og i sjø og vassdrag, og på å ivareta natur- og miljøverdier. Dette er i tråd med målene om å ta vare på økosystemer både på land og i marine områder, og sikre en langsiktig og bærekraftig forvaltning av naturressursene.

Planen bygger også på prinsippet om samarbeid for å nå målene. Et godt samspill mellom kommunen, frivilligheten, regionale aktører og statlige myndigheter er en forutsetning for å lykkes med gjennomføringen av planen. Samarbeid med lokale lag og organisasjoner er særlig viktig for å utvikle og opprettholde et bredt og tilgjengelig aktivitetstilbud for innbyggerne.

2.5 Vurdering av forrige kommunedelplan

Forrige kommunedelplan for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv omfattet perioden 2021–2024 og har i praksis også vært gjeldende for 2025. Planen hadde som ambisjon å styrke både organiserte og egenorganiserte aktivitetstilbud i kommunen, med særlig vekt på anleggsutvikling, frivillighet og tilgjengelighet.

I planen ble det formulert mål om å sikre gode muligheter for fysisk aktivitet i nærmiljøet, utvikle og vedlikeholde anlegg ut fra behov, styrke frivilligheten og synliggjøre aktivitetstilbudet i kommunen. Det ble også lagt vekt på gode uteområder for skoler og barnehager, samt videreutvikling av idrettsarrangement.

Innen friluftsliv ble det blant annet lagt vekt på tilrettelegging som bidrar til bolyst og trivsel, styrking av egenorganisert aktivitet, merking og synliggjøring av turmuligheter, samt ivaretakelse av naturkvaliteter og utvikling av utfartsområder. For friluftslivets ferdselsårer ble det satt mål om god tilgjengelighet, nærhet til tilbud og utvikling av ulike typer ruter og aktiviteter.

I planperioden er det gjennomført en rekke tiltak og investeringer, både i kommunal regi og gjennom frivillige lag og foreninger. Mye av utviklingen har skjedd i tett samarbeid med frivillige aktører, som har vært en viktig drivkraft i arbeidet. Flere nye anlegg er etablert, og eksisterende anlegg er rehabilitert og oppgradert. Dette har bidratt til økt aktivitet, bedre kapasitet og mer moderne fasiliteter for befolkningen.

Blant de større tiltakene er etablering av nye idrettsanlegg som flerbrukshall og turnhall, rehabilitering av svømmehall, utvikling av nærmiljøanlegg og etablering av en dagsturhytte. I tillegg er det gjennomført tiltak knyttet til merking av turruter og tilrettelegging av utfartsområder.

Frivillige lag og foreninger har også gjennomført en rekke tiltak, blant annet rehabilitering og utvikling av skyteanlegg, oppgradering av idrettsanlegg, etablering av skiløyper og utvikling av klubbhus og tilhørende fasiliteter.

Det har også vært arbeidet målrettet med tilrettelegging for friluftsliv, blant annet gjennom merking av turruter, tilrettelegging av utfartsområder og oppdatert kartlegging og verdsetting av friluftsområder. Samarbeidet med Midt-Troms friluftsråd har vært viktig for utvikling av aktivitetstilbud, læring i friluft og tilrettelegging for økt bruk av naturen.

Tiltakene har samlet sett bidratt til et godt grunnlag for aktivitet i kommunen, både innen organisert idrett, egenorganisert aktivitet og friluftsliv.

Samtidig har evalueringen vist at enkelte målsettinger i forrige plan i mindre grad er nådd. Dette gjelder særlig drift og vedlikehold av anlegg, der økt anleggsmasse, kombinert med

begrensede ressurser, har bidratt til et visst vedlikeholdsetterslep. Flere tiltak har også vist seg mer krevende å gjennomføre enn forutsatt.

Erfaringene fra forrige planperiode peker på behov for en helhetlig tilnærming, der nye investeringer i større grad ses i sammenheng med langsiktig drift og vedlikehold. Det fremstår også som viktig med tydelige prioriteringer og god samordning av tiltak, samt å sikre at utviklingen av anlegg skjer innenfor tilgjengelige ressurser. Disse erfaringene er lagt til grunn for innretningen av ny kommunedelplan.

3. UTVIKLINGSTREKK OG KUNNSKAPSGRUNNLAG

3.1 Fysisk aktivitet og folkehelse

Fysisk aktivitet er en av de viktigste enkeltfaktorene for å opprettholde og forbedre helse gjennom hele livsløpet. Samtidig viser både nasjonale og lokale kunnskapsgrunnlag at en betydelig andel av befolkningen ikke er tilstrekkelig fysisk aktiv. Dette gjelder på tvers av alder, kjønn og bosted, men det er klare variasjoner knyttet til sosioøkonomiske forhold, utdanningsnivå og livssituasjon. For Målselv kommune er det derfor avgjørende at planlegging og tilrettelegging for fysisk aktivitet ses som en integrert del av kommunens overordnede folkehelsearbeid.

Folkehelseinstituttet og Helsedirektoratet har gjennom flere kartlegginger dokumentert at anbefalt nivå for fysisk aktivitet ikke nås av store deler av befolkningen. Selv om andelen barn og unge som er fysisk aktive er relativt høy i tidlig barnealder, synker aktivitetsnivået tydelig gjennom ungdomsårene. Blant voksne og eldre er det store variasjoner, og særlig eldre over 65 år er mer utsatt for lavt aktivitetsnivå og høy grad av stillesitting. Denne utviklingen gir økt risiko for livsstilssykdommer som hjerte- og karsykdommer, diabetes type 2, muskel- og skjelettlidelser og psykiske plager.

Utviklingen i samfunnet forsterker disse utfordringene. Økt bruk av digitale løsninger, mer stillesittende arbeid, lengre transportavstander og mer skjermbasert fritid har bidratt til at hverdagsaktiviteten ofte blir redusert. Samtidig er mange av de aktivitetene som tidligere var en naturlig del av dagliglivet blitt erstattet av mer passive alternativer. Dette gjør at planlegging for fysisk aktivitet i større grad må handle om å tilrettelegge for bevisste valg og tilgjengelige tilbud i nærmiljøet.

Et viktig aspekt ved fysisk aktivitet som folkehelsetiltak er at det ikke nødvendigvis er trening eller høyintensiv aktivitet som gir størst samlet effekt. Regelmessig hverdagsaktivitet, som gange, sykling, uteopphold og lett fysisk arbeid, har dokumentert effekt på både fysisk og psykisk helse. For mange mennesker er terskelen for å delta i organiserte aktiviteter høyere enn for egenorganisert aktivitet, og tilgjengelige og trygge nærmiljøer blir derfor en avgjørende faktor for å nå bredt ut i befolkningen.

Samtidig viser forskning at sosiale møteplasser og fellesskap er viktige drivere for deltakelse. Aktivitet som kombinerer fysisk bevegelse med sosial tilhørighet har større sannsynlighet for å bli opprettholdt over tid. Dette understreker verdien av både idrettslag, frivillige organisasjoner og uformelle møteplasser som turstier, parker og nærmiljøanlegg.

I et folkehelseperspektiv er det også viktig å se sammenhengen mellom fysisk aktivitet og psykisk helse. Regelmessig aktivitet er forbundet med redusert risiko for angst og depresjon, bedre søvnkvalitet og økt opplevelse av mestring og livskvalitet. Særlig for barn og unge kan fysisk aktivitet være en viktig beskyttelsesfaktor i møte med stress, prestasjonspress og psykiske utfordringer.

3.2 Anbefalinger for fysisk aktivitet og stillesitting

Helsedirektoratets nasjonale anbefalinger for fysisk aktivitet bygger på Verdens helseorganisasjons retningslinjer og gir et tydelig rammeverk for hva som anses som helsefremmende aktivitetsnivå for ulike aldersgrupper. For barn og unge anbefales minst 60

minutter daglig fysisk aktivitet av moderat til høy intensitet, i tillegg til redusert stillesitting. For voksne og eldre anbefales minst 150 til 300 minutter moderat fysisk aktivitet per uke, eller tilsvarende nivå med høyere intensitet.

Anbefalingene understreker samtidig at all aktivitet teller. For personer som i utgangspunktet er lite aktive, gir selv små økninger i aktivitetsnivå betydelige helsegevinster. Dette er et viktig utgangspunkt for kommunens tilrettelegging, fordi det innebærer at tiltak som når mange, også med lav intensitet, kan ha stor samlet effekt.

Stillesitting trekkes i økende grad frem som et selvstendig helseproblem. Langvarig stillesittende atferd, uavhengig av om man ellers er fysisk aktiv, er forbundet med økt risiko for en rekke sykdommer. Reduksjon av stillesitting gjennom korte, regelmessige avbrudd og mer bevegelse i hverdagen er derfor en viktig del av folkehelsearbeidet.

For eldre fremheves også betydningen av styrke- og balansetrening for å forebygge fall, bevare funksjonsevne og opprettholde selvstendighet. Tilrettelegging for slike aktiviteter i nærmiljøet, gjennom trygge turveier, møteplasser og tilpassede tilbud, er et sentralt ansvar for kommunen.

Foto: Backdrop Stein Eirik Simonsen

3.3 Barn og unge – aktivitet, trivsel og deltakelse

Barne- og ungdomsårene er avgjørende for etablering av aktivitetsvaner som kan vare livet ut. Deltakelse i idrett, lek og friluftsliv i oppveksten gir grunnlag for fysisk helse, sosial

kompetanse og positiv selvoppfatning. Samtidig er dette en livsfase der mange opplever overganger, både sosialt og organisatorisk, som kan påvirke deltakelsen.

Nasjonale kartlegginger viser at de fleste barn deltar i organiserte fritidsaktiviteter i løpet av barndommen, men at frafallet øker betydelig i ungdomsårene. Årsakene til frafall er sammensatte og kan knyttes til økt krav til prestasjon, tidsbruk, økonomi, transport og endrede interesser. For noen barn og unge er det også manglende tilbud i nærmiljøet som begrenser deltakelsen.

I Målselv kommune viser folkehelseoversikten at forskjellene i deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter etter familiens økonomiske og sosiale ressurser er større enn det som fremkommer i nasjonale undersøkelser. Oversikten peker på at både økonomi, bosettingsmønster og transport kan være forklaringer på dette. Særlig transport fremheves som en utfordring i en geografisk stor kommune med spredt bosetting. Ungdomsrådet har også ved flere anledninger løftet fram at manglende transport til og fra aktiviteter kan være en barriere for deltakelse. Dette understreker betydningen av tiltak som bidrar til å redusere både økonomiske og praktiske hindringer for deltakelse i fritidsaktiviteter.

Ungdata-undersøkelsene viser samtidig at mange ungdommer er aktive på egen hånd, gjennom trening på treningssenter, egenorganisert aktivitet ute eller individuelle treningsformer. Dette peker på betydningen av å tilrettelegge for både organiserte og uorganiserte aktivitetsformer, og å anerkjenne at ungdoms aktivitetsmønstre er i endring.

Økonomiske barrierer er fortsatt en utfordring for enkelte familier. Kontingenter, treningsavgifter, utstyr og reiseutgifter kan utgjøre en betydelig belastning, særlig for familier med lav inntekt. Kommunen har derfor en viktig rolle i å bidra til ordninger som reduserer disse barrierene, slik at alle barn får reell mulighet til å delta.

Folkehelseoversikten viser også at en del ungdommer opplever lav tilfredshet med treffsteder og møteplasser i kommunen. Samtidig viser oversikten utfordringer knyttet til ensomhet og sosial tilhørighet blant enkelte grupper. Arenaer for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv har derfor betydning utover selve aktiviteten. De fungerer også som sosiale møteplasser som kan bidra til fellesskap, tilhørighet og inkludering i lokalsamfunnet.

Skole og barnehage er også viktige arenaer for fysisk aktivitet. Uteområder, nærhet til natur og gode leke- og aktivitetsområder har stor betydning for daglig bevegelse. Samspill mellom skole, barnehage, frivillighet og lokalsamfunn kan styrke barn og unges aktivitetsnivå både i og utenfor skoletiden.

3.4 Voksne, eldre og et aldrende lokalsamfunn

Målselv kommune står, i likhet med mange andre kommuner, overfor en demografisk utvikling med økende andel eldre. Dette har betydning for behovet for tjenester, tilrettelegging og forebyggende tiltak. Fysisk aktivitet er et sentralt virkemiddel for å møte disse utfordringene på en bærekraftig måte.

For voksne i yrkesaktiv alder er tidsklemma og lange arbeidsdager ofte en barriere for deltakelse i fysisk aktivitet. Her spiller tilgjengelighet og fleksibilitet en avgjørende rolle.

Tilrettelegging for aktivitet i nærmiljøet, før og etter arbeidstid, samt bruk av nærområder og ferdselsårer, kan bidra til at flere er aktive jevnlig.

For eldre har fysisk aktivitet dokumentert effekt på funksjonsevne, balanse, styrke og mental helse. Aktivitet bidrar også til sosial deltakelse og kan forebygge ensomhet og isolasjon. Mange eldre har behov for tilpassede tiltak, både når det gjelder intensitet, trygghet og tilgjengelighet. Kommunen må derfor legge til rette for trygge omgivelser, universell utforming og tilbud som oppleves relevante og motiverende.

Målet om at eldre skal kunne bo hjemme lengst mulig forutsetter at forebyggende helsearbeid får økt oppmerksomhet. Fysisk aktivitet, kombinert med sosial deltakelse, er et av de mest effektive tiltakene for å opprettholde livskvalitet og selvstendighet i alderdommen.

Folkehelseoversikten viser videre at sosial deltakelse og gode møteplasser er viktige faktorer for trivsel og livskvalitet. For både voksne og eldre kan aktivitetstilbud og møteplasser bidra til å styrke sosial tilhørighet og redusere risikoen for ensomhet. Dette understreker betydningen av å se fysisk aktivitet og sosiale fellesskap i sammenheng.

3.5 Arealbruk, klima og tilgjengelighet

Arealbruk og fysisk utforming av omgivelser har stor betydning for aktivitetsnivået i befolkningen. Nærhet til grøntområder, stier, turveier og møteplasser øker sannsynligheten for at mennesker beveger seg mer i hverdagen. For Målselv kommune er dette særlig viktig i tettsteder og mindre bygdesamfunn, der avstander og transportløsninger kan være avgjørende for om tilbud faktisk tas i bruk.

Kommunens friluftsområder skal forvaltes med utgangspunkt i områdenes ulike kvaliteter. I noen områder skal tilgjengelighet og tilrettelegging prioriteres, mens andre områder skal forvaltes med hovedvekt på naturpreg, stillhet, landskapsopplevelser og begrenset tilrettelegging. Dette bidrar til å ivareta et mangfold av friluftslivsopplevelser og brukerbehov.

Arealdisponering er også viktig for utvikling og videreføring av anlegg for idrett og fysisk aktivitet. Gjennom arealplanlegging og langsiktig arealforvaltning bør kommunen legge til rette for utvikling av idrettsanlegg, aktivitetsanlegg og nærmiljøanlegg. Dette innebærer å sikre nødvendige arealer for framtidige anleggsbehov og ivareta eksisterende anlegg som viktige arenaer for aktivitet, folkehelse, inkludering og sosial møteplass. En helhetlig arealforvaltning kan bidra til at anlegg lokaliseres slik at de er tilgjengelige for brukerne og sees i sammenheng med øvrige tilbud for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Målselv kommune er preget av spredt bosetting og store avstander mellom tettsteder og bygder. Folkehelseoversikten peker på at begrenset kollektivtilbud og høy bilavhengighet påvirker innbyggernes mulighet til å delta i aktiviteter og benytte seg av ulike tilbud. Oversikten peker også på manglende gang- og sykkelforbindelser enkelte steder i kommunen. Tilgjengelighet handler derfor ikke bare om avstanden til et anlegg eller et aktivitetstilbud, men også om muligheten til faktisk å komme seg dit.

Klimaendringer påvirker forutsetningene for både sommer- og vinteraktivitet. Mer ustabile vintre med varierende snøforhold stiller krav til fleksible løsninger, både når det gjelder

løypetilrettelegging og anlegg som kan brukes på tvers av sesonger. Samtidig gir lengre skuldersesonger nye muligheter for helårlig aktivitet, særlig i friluftslivet.

Tilgjengelighet handler ikke bare om fysisk avstand, men også om opplevelsen av trygghet, universell utforming og tilpasning til ulike brukergrupper. Barn, eldre og personer med nedsatt funksjonsevne har ofte andre behov enn den gjennomsnittlige bruker, og planlegging må ta hensyn til dette for at tilbudene skal være reelt tilgjengelige.

Målselv kommune har over tid tatt imot flyktninger og andre nye innbyggere. Folkehelseoversikten peker på betydningen av tiltak som kan bidra til inkludering, deltakelse og sosial tilhørighet. Idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv kan være viktige arenaer for integrering og for å bygge fellesskap på tvers av bakgrunn, språk og kultur.

4. VISJON, SATSINGSOMRÅDER OG MÅL

Den langsiktige utviklingen av idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Målselv kommune forutsetter tydelige mål og prioriteringer. Dette kapittelet beskriver planens overordnede visjon og de sentrale satsingsområdene som skal legge føringer for kommunens innsats i planperioden fram mot 2038. Satsingsområdene er valgt på bakgrunn av nasjonale og regionale føringer, kommunens egne målsettinger, samt kunnskapsgrunnlaget og innspill fra planprosessen.

4.1 Visjon

Visjonen for kommunedelplanen er:

«Aktivitetsmuligheter for alle»

Visjonen uttrykker et grunnleggende prinsipp om at alle innbyggere i Målselv kommune skal ha reelle muligheter til å være fysisk aktive og delta i idretts- og friluftsliv, uavhengig av alder, kjønn, funksjonsevne, økonomi, bosted eller kulturell bakgrunn. Visjonen understreker at aktivitet ikke er et særtilbud for noen få, men en naturlig del av hverdagslivet for hele befolkningen.

4.2 Overordnet mål

Det overordnede målet for kommunedelplanen er å legge til rette for økt fysisk aktivitet og deltakelse i idrett og friluftsliv gjennom hele livsløpet, som et virkemiddel for bedre folkehelse, økt livskvalitet, sosial inkludering og bærekraftig samfunnsutvikling i Målselv kommune.

Dette innebærer at kommunen skal arbeide systematisk og langsiktig for å redusere barrierer for deltakelse, styrke tilgjengeligheten til aktivitetsarenaer og sikre at tilbudene utvikles i tråd med innbyggernes behov og endrede aktivitetsvaner. Kommunen skal gjennom planlegging og samarbeid legge til rette for utvikling og videreføring av anlegg, aktivitetsområder og friluftsområder som fremmer fysisk aktivitet og deltakelse. Viktige friluftsområder, nærturområder og ferdselsårer skal ivaretas som en del av kommunens langsiktige arealforvaltning, slik at naturkvaliteter, opplevelsesverdier og muligheten for et sammenhengende nettverk av ferdselsårer opprettholdes for framtidige generasjoner.

4.3 Aktiv hele livet

Målselv kommune skal legge til rette for fysisk aktivitet gjennom hele livsløpet, fra tidlig barndom til høy alder. Dette innebærer at aktivitet ikke bare forstås som organisert trening eller konkurranse, men som en naturlig del av dagliglivets gjøremål og fritid.

For barn og unge handler dette om tilgang til trygge leke- og aktivitetsområder, idrettslag, friluftsområder og møteplasser som stimulerer til bevegelse og lek. For voksne er det viktig å legge til rette for hverdagsaktivitet som kan kombineres med arbeid og familieliv, for eksempel gjennom gode gang- og sykkelforbindelser, nærturer og flerbruksanlegg. For eldre handler det om å skape trygge og tilgjengelige arenaer som fremmer bevegelse, sosial deltakelse og mestring.

Kommunen skal samarbeide på tvers av sektorer, blant annet innen helse, oppvekst, arealforvaltning og tekniske tjenester, for å sikre at fysisk aktivitet integreres i planlegging og tjenesteyting.

Foto: Inger Sæterhaug

4.4 Barn og unge i fokus

Barn og unge er et prioritert satsingsområde i planen. Deltakelse i fysisk aktivitet i oppveksten har stor betydning for fysisk helse, psykisk trivsel og sosial utvikling, og legger grunnlaget for aktivitetsvaner senere i livet.

Målselv kommune skal arbeide for at alle barn og unge har tilgang til minst én meningsfull fritidsaktivitet. Dette innebærer både å støtte den organiserte idretten og å legge til rette for

egenorganisert aktivitet i nærmiljøet. Særlig skal kommunen være oppmerksom på barn og unge som av økonomiske, sosiale eller praktiske grunner har begrenset tilgang til fritidstilbud.

Kommunen skal videre bidra til at skoler og barnehager har gode uteområder og enkel tilgang til friluftsområder, slik at fysisk aktivitet blir en naturlig del av hverdagen.

Foto: Jørn Fagervold-Uleberg

4.5 Inkludering og sosial bærekraft

Et sentralt mål med kommunedelplanen er å bidra til sosial bærekraft og redusere ulikheter i deltakelse. Sosioøkonomiske forskjeller, funksjonsnedsettelser, språklige barrierer og manglende transportmuligheter kan hindre deltakelse i idrett og friluftsliv.

Målselv kommune skal arbeide målrettet for at økonomi ikke skal være en barriere for deltakelse, blant annet gjennom støtteordninger, samarbeid med frivilligheten og lavterskeltilbud.

Kommunen har over flere år hatt en utstyrsbank for sport- og friluftsutstyr som bidrar til å redusere økonomiske barrierer for deltakelse. Gjennom utlån av utstyr får innbyggerne mulighet til å delta i idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv uten behov for store investeringer i eget utstyr. Tilbudet er særlig viktig for barn og unge, familier med begrensede økonomiske ressurser og nye innbyggere, og er et viktig virkemiddel for å fremme inkludering og like muligheter for deltakelse.

Planen legger også vekt på inkludering av nye innbyggere og personer med minoritetsbakgrunn, der aktivitet kan være en viktig arena for integrering og sosial tilhørighet.

4.6 Bærekraftig anleggsutvikling

Utvikling av anlegg for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv skal skje på en bærekraftig og helhetlig måte. Dette innebærer at kommunen skal prioritere flerbruksløsninger, rehabilitering av eksisterende anlegg og anlegg som gir nytte for mange brukergrupper.

Alle nye anlegg skal vurderes med tanke på langsiktig drift og vedlikehold, klima- og miljøhensyn og tilgjengelighet for ulike brukergrupper. Kommunen skal fortsatt være en aktiv samarbeidspartner og tilrettelegger for frivillige lag og foreninger som ønsker å utvikle egne anlegg.

5. NÅSITUASJON – ANLEGG OG TILBUD

5.1 Innledning

Målselv kommune har et variert tilbud innen idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Tilbudet er utviklet over tid gjennom godt arbeid av kommunen, frivillige lag og foreninger og andre aktører. Kommunens geografiske beliggenhet og naturgitte forutsetninger gir gode muligheter for både organisert og egenorganisert aktivitet gjennom hele året.

Nåsituasjonen preges av en kombinasjon av etablerte anlegg, omfattende bruk av naturen som aktivitetsarena og et aktivt frivillig miljø som bidrar til drift og utvikling av tilbudene.

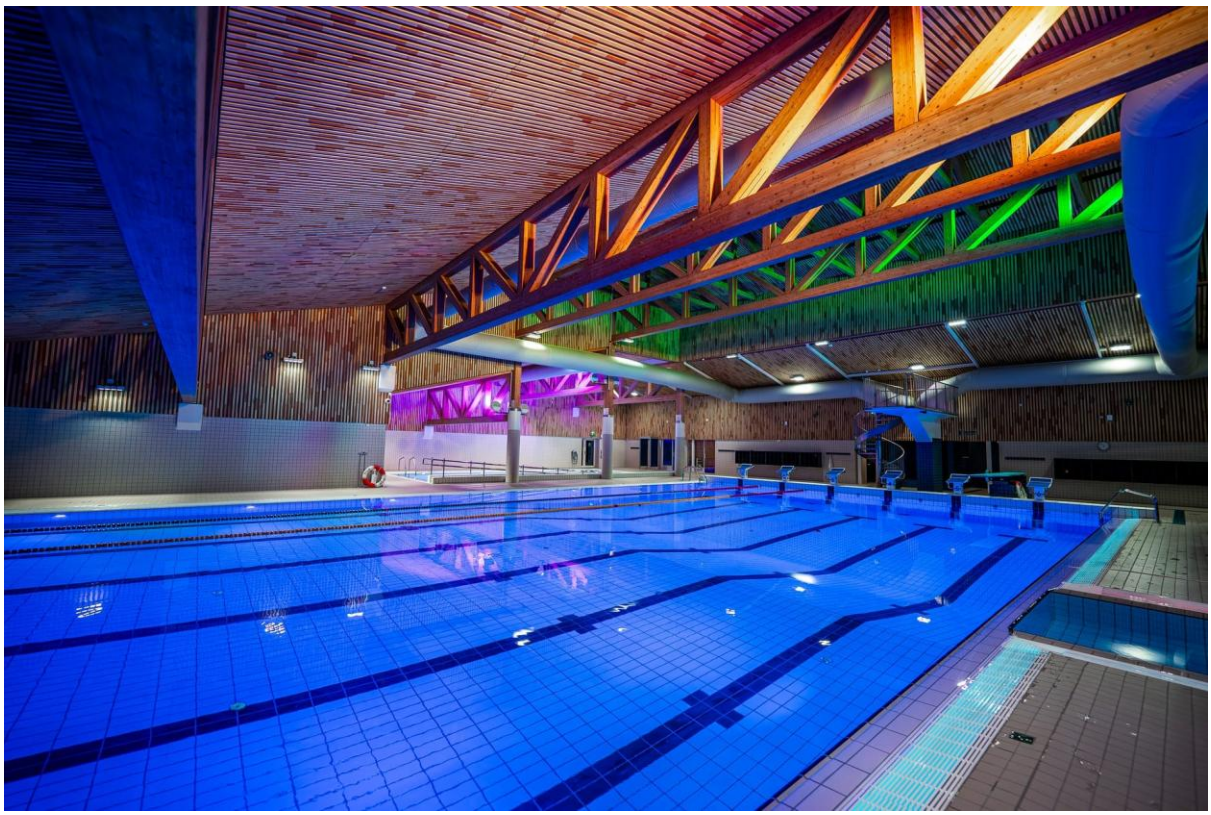

Foto: Polarbadet AS

5.2 Idrettsanlegg og nærmiljøanlegg

Kommunen har et bredt spekter av idrettsanlegg som benyttes til både organisert og egenorganisert aktivitet. Dette omfatter blant annet flerbrukshaller, turnhall, svømmehall, fotballanlegg og nærmiljøanlegg.

I tillegg finnes det en rekke andre anlegg tilrettelagt for ulike idretter og aktiviteter, herunder skytebaner, hoppbakker, leirduebaner, ski- og skiskytteranlegg, alpinanlegg og ridesenter. Disse anleggene gir et variert aktivitetstilbud og er viktige for både breddeidrett og spesialiserte aktiviteter i kommunen.

Lysløyper og oppkjørte skiløyper utgjør en viktig del av tilbudet i vinterhalvåret, og gir gode muligheter for aktivitet i store deler av kommunen. Arbeidet med løypekjøring skjer i stor grad i regi av lag og foreninger.

Forsvaret har egne treningsanlegg i kommunen. Disse anleggene er i hovedsak forbeholdt Forsvarets bruk, men representerer samtidig en del av den samlede infrastrukturen for fysisk aktivitet i kommunen. I tillegg drifter Forsvaret noen egne ski-/lysløyper som også er åpne for benyttelse av kommunes øvrige innbyggere.

Nærmiljøanleggene utgjør en viktig del av det daglige aktivitetstilbudet, særlig for barn og unge. Disse anleggene bidrar til å gjøre fysisk aktivitet lett tilgjengelig i nærmiljøet.

Samtidig stiller økt anleggsmasse større krav til drift og vedlikehold. Det er derfor behov for systematisk oppfølging av eksisterende anlegg for å sikre kvalitet, sikkerhet og lang levetid.

Samlet sett har kommunen et variert og godt utgangspunkt for aktivitet gjennom hele året.

Foto: Polarbadet AS

5.3 Anlegg og aktivitet i regi av lag og foreninger

Frivillige lag og foreninger spiller en sentral rolle i kommunens aktivitetstilbud. De står for både drift og utvikling av en rekke anlegg, og bidrar i stor grad til aktivitet i lokalsamfunnet.

I løpet av forrige planperiode er det gjennomført flere tiltak i regi av frivilligheten, blant annet rehabilitering og oppgradering av idrettsanlegg, etablering av nye aktivitetstilbud og utvikling av klubbhus og tilhørende fasiliteter.

Det er et stort lokalt engasjement knyttet til anleggsutvikling og aktivitet, og kommunen samarbeider tett med lag og foreninger om videre utvikling. Samtidig er erfaringene at slike prosesser er ressurskrevende, og at god oppfølging og forutsigbare rammer er viktig for å sikre gjennomføring.

Foto: Geir Jenssen

5.4 Friluftsliv og ferdselsårer

Målselv kommune har svært gode forutsetninger for friluftsliv. Kommunen er stor med et areal på om lag 3203 km², og strekker seg fra fjord til fjell. I utstrekning er kommunen over 10 mil fra ytterpunkt til ytterpunkt i luftlinje. Dette gir store naturvariasjoner og rike muligheter for friluftsliv gjennom hele året.

Det finnes et omfattende nett av stier, turveier, skiløyper og andre ferdselsårer som gir gode muligheter for egenorganisert aktivitet. I tillegg er det lagt til rette med tiltak som merking av turruter, dagsturhytter og tilrettelegging ved utfartsområder.

Nærfriluftsliv og "nærturen» utgjør en viktig del av tilbudet, og gir mulighet for aktivitet i hverdagen uten behov for transport eller omfattende forberedelser. Dette er særlig viktig i en stor og geografisk utstrakt kommune, der avstander kan være en barriere for deltakelse.

Helt øst i kommunen ligger Dividalen nasjonalpark med store sammenhengende villmarksområder. Dette gir gode muligheter for mer krevende og lengre turer, og for friluftsliv som krever mer planlegging og erfaring. Områdene gir mulighet for naturopplevelser med lite tilrettelegging, og for å oppleve stillhet og urørt natur. Dersom man beveger seg utenfor de merkede stiene, er det gode muligheter for å oppleve å være alene i naturen.

I og i nærheten av Dividalen nasjonalpark finnes det også flere hytter og koier, blant annet i regi av Den Norske Turistforening (DNT) og Statskog, som bidrar til å gjøre områdene tilgjengelige for ulike brukergrupper.

Foto: Trude M. Aadde

Målselv kommune og Midt-Toms Friluftsråd har et godt samarbeid med frivillige lag og organisasjoner når det gjelder drift, vedlikehold og utvikling av ferdselsårer. Dette samarbeidet bidrar til et godt tilbud og god tilgjengelighet i store deler av kommunen.

Samtidig vil det være behov for videre arbeid med å opprettholde og utvikle tilbudet, samt sikre god oversikt og koordinering av stier, løyper og andre ferdselsårer.

5.5 Aktivitetstilbud og deltakelse

Målselv kommune har et aktivt idretts- og friluftsmiljø med mange tilbud for ulike aldersgrupper. Den organiserte idretten står sterkt, særlig blant barn og unge, og det finnes et bredt spekter av aktiviteter gjennom lag og foreninger.

Samtidig benytter mange innbyggere seg av egenorganisert aktivitet, både i nærmiljøet og i naturen. Dette omfatter blant annet turaktivitet, bruk av treningssenter og andre fleksible aktivitetsformer. Nasjonale utviklingstrekk viser en økning i slike aktivitetsformer, og dette er også relevant i Målselv kommune. Egenorganiserte aktivitetsformer er viktige som supplement til organisert aktivitet og bidrar til et variert aktivitetstilbud.

Kommunen bidrar også gjennom ulike støtteordninger og tiltak for å legge til rette for aktivitet. Dette omfatter blant annet tilskudd til lag og foreninger, støtte til arrangementer og tilrettelegging for bruk av anlegg. Kommunen har også ordninger som innebærer at lag og foreninger som gjennomfører organisert aktivitet for barn og unge under 19 år, kan benytte kommunale idrettsanlegg uten leiekostnader. Dette medfører lavere kostnader for lag og foreninger og bidrar til å legge til rette for aktivitet for en stor del av målgruppen.

Det er imidlertid fortsatt grupper som deltar i mindre grad. Dette gjelder blant annet enkelte ungdomsgrupper, personer med lav inntekt og personer med nedsatt funksjonsevne. Det er derfor behov for videre arbeid med inkludering og tilrettelegging.

5.6 Samarbeid og organisering

Samarbeid mellom kommunen, frivilligheten og andre aktører er en grunnleggende forutsetning for aktivitetstilbudet i kommunen.

Idrettsrådet har en viktig rolle som koordinerende organ for den organiserte idretten, men erfaringene viser at det fortsatt er et potensial for å styrke samarbeidet og deltakelsen fra lag og foreninger.

Kommunen samarbeider med en rekke aktører i arbeidet med å utvikle og tilrettelegge for aktivitet og friluftsliv. Midt-Troms Friluftsråd, Statskog og nasjonalparkforvaltningen er sentrale samarbeidspartnere, og bidrar i stor grad til tilrettelegging, forvaltning og utvikling av friluftslivstilbudet for allmennheten i kommunen. Forsvaret er også en samarbeidspartner, og bidrar blant annet gjennom skiløyper og til snøbrøyting av veier og parkeringsplasser, noe som gjør det lettere å komme seg ut i naturen. Samlet sett er dette samarbeidet viktig for å sikre god tilrettelegging, helhetlig utvikling og langsiktig forvaltning av natur- og aktivitetsressurser i kommunen.

5.7 Oppsummering av nåsituasjonen

Målselv kommune har et godt utgangspunkt for videre utvikling av idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Det er et bredt tilbud av anlegg og aktivitetsmuligheter, og et sterkt frivillig engasjement.

Samtidig står kommunen overfor flere utfordringer, særlig knyttet til drift og vedlikehold av anlegg, ulik deltakelse i befolkningen og behov for bedre samordning og prioritering.

Nåsituasjonen danner et viktig grunnlag for vurdering av fremtidige behov og prioriteringer i de videre kapitlene i planen.

6.0 FREMTIDIGE BEHOV

6.1 Innledning

Med utgangspunkt i utviklingstrekkene i kapittel 3 og beskrivelsen av nåsituasjonen i kapittel 5, er det mulig å identifisere sentrale behov og utfordringer for utviklingen av idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i Målselv kommune i planperioden.

Behovene må sees i lys av befolkningsutvikling, endrede aktivitetsvaner, økt anleggsmasse og forventninger til tilgjengelighet og kvalitet. Kommunen skal legge til rette for en utvikling som ivaretar både dagens behov og fremtidige utfordringer.

6.2 Økt aktivitet i befolkningen

Selv om mange er fysisk aktive, viser både nasjonale og lokale utviklingstrekk at det er et betydelig potensial for å øke aktivitetsnivået i befolkningen.

En stor del av befolkningen er fortsatt lite fysisk aktiv, og mange tilbringer mye tid i ro. Dette gjelder særlig enkelte grupper av ungdom og eldre. Samtidig er det betydelige forskjeller i aktivitetsnivå mellom ulike grupper i befolkningen, blant annet knyttet til sosioøkonomiske forhold. Dette omfatter også voksne med stillesittende arbeid, som har behov for mer fysisk aktivitet i fritiden for å opprettholde et tilstrekkelig aktivitetsnivå.

Fremover vil det være behov for tiltak som:

- gjør det enklere å være fysisk aktiv i hverdagen
- legger til rette for aktivitet i nærmiljøet
- når ut til grupper med lavt aktivitetsnivå

Lavterskeltilbud og tilgjengelige aktivitetstilbud vil være sentrale virkemidler for å øke deltakelsen.

6.3 Barn og unge

Barn og unge er en prioritert målgruppe, og utviklingstrekkene viser behov for å sikre gode og tilgjengelige aktivitetstilbud gjennom hele oppveksten.

Selv om mange barn er fysisk aktive, viser utviklingen at aktivitetsnivået avtar gjennom ungdomsårene. Det er derfor behov for å legge til rette for:

- varierte aktivitetstilbud
- tilbud som treffer ulike interesser
- tiltak som bidrar til å opprettholde deltakelse og motvirke frafall fra organisert aktivitet

Det er også behov for å videreutvikle tilbud som gir lav terskel for deltakelse, både innen organisert idrett og egenorganisert aktivitet. Særlig viktig er tiltak som bidrar til å redusere barrierer knyttet til økonomi, transport og tilgjengelighet.

Gode uteområder i tilknytning til skoler, barnehager og nærmiljø er en viktig forutsetning for daglig fysisk aktivitet, og utgjør et sentralt grunnlag for å etablere gode aktivitetsvaner tidlig i livet.

Foto: Jørn Fagervold-Uleberg

6.4 Voksne og eldre

En aldrende befolkning gir økt behov for tilrettelegging for fysisk aktivitet for voksne og eldre.

Fysisk aktivitet er avgjørende for helse, funksjonsevne og livskvalitet, og er et viktig virkemiddel for å forebygge sykdom og opprettholde selvstendighet. Et sentralt mål er at eldre skal kunne bo hjemme lengst mulig, og aktivitet er en viktig forutsetning for å oppnå dette.

Det vil være behov for å legge til rette for:

- trygge og tilgjengelige aktivitetsarenaer
- lavterskeltilbud som er enkle å delta i
- aktiviteter som ivaretar styrke, balanse og bevegelighet

For voksne er det behov for løsninger som gjør det enklere å kombinere aktivitet med arbeid og familieliv. For både voksne og eldre er tilrettelegging for egenorganisert aktivitet og hverdagsaktivitet av stor betydning.

I en geografisk stor kommune er transport og tilgjengelighet viktige faktorer for deltakelse. Tilgang til aktivitetstilbud i nærmiljøet og gode løsninger for å komme seg til aktiviteter er derfor sentrale behov.

Foto: Bjørn Forfot

6.5 Anlegg og drift

Utviklingen de siste årene har ført til en betydelig utvidelse av anleggsmassen i kommunen. Dette gir et godt grunnlag for aktivitet, men stiller samtidig større krav til drift, vedlikehold og prioritering.

Kommunen har gjort store investeringer i anlegg i forrige planperiode. Det må derfor forventes at det i kommende planperiode i mindre grad vil være økonomisk handlingsrom for etablering av nye større kommunale anlegg, særlig i første del av planperioden. Dette innebærer at det i større grad må legges vekt på å ivareta og utnytte eksisterende anlegg på en best mulig måte.

Fremtidig utvikling av anleggstilbudet vil i stor grad være avhengig av initiativ og engasjement fra frivillige lag og foreninger. Det må forventes at det vil komme både mindre og større anleggsprosjekter i regi av frivilligheten. Dette gjør det viktig at kommunen legger til rette for gode, forutsigbare og effektive prosesser, og bidrar med veiledning og støtte i forbindelse med planlegging, finansiering og søknader om tilskudd.

Det vil samtidig være behov for å:

- styrke innsatsen på drift og vedlikehold av eksisterende anlegg
- prioritere rehabilitering og oppgradering der dette gir størst nytte
- sikre god utnyttelse av eksisterende kapasitet
- gjøre tydelige prioriteringer ved etablering av nye anlegg

Samlet sett vil utviklingen av anleggstilbudet avhenge av en god balanse mellom kommunal tilrettelegging og frivillig initiativ, der samarbeid mellom aktørene er avgjørende for et helhetlig og bærekraftig tilbud.

6.6 Friluftsliv og ferdselsårer

Målselv kommune har svært gode forutsetninger for friluftsliv, og dette utgjør en viktig del av kommunens samlede aktivitetstilbud. Friluftsliv gir muligheter for aktivitet gjennom hele året, og er et tilbud som når bredt ut i befolkningen.

Det vil være behov for å videreutvikle og styrke friluftslivstilbudet, med særlig vekt på:

- utvikling og vedlikehold av stier, løyper og ferdselsårer
- styrking av nærfriluftslivet og «nærturen» som et lavterskeltilbud
- god tilgjengelighet til utfartsområder
- tydelig merking, informasjon og registrering av tilbud

Nærfriluftsliv og nærturen er viktige virkemidler i folkehelsearbeidet og gir mulighet for fysisk aktivitet i hverdagen uten behov for omfattende tilrettelegging eller transport. Det vil derfor være viktig å identifisere og ivareta viktige nærturområder og forbindelser mellom boligområder, skoler, barnehager, møteplasser og natur- og friluftsområder.

I arbeidet med friluftsliv og ferdselsårer er samarbeid med ulike aktører avgjørende. Midt-Troms Friluftsråd, Statskog og nasjonalparkforvaltningen er sentrale samarbeidspartnere, og bidrar med forvaltning, tilrettelegging og utvikling av friluftslivsområder.

Samtidig spiller frivillige lag og organisasjoner en svært viktig rolle i utviklingen av tilbudet. Dette gjelder blant annet jeger- og fiskeforeninger, bygdelag og Turlaget (DNT), som bidrar med tilrettelegging, drift, aktivitet og lokal forankring. Frivilligheten er en viktig drivkraft i arbeidet med å utvikle og opprettholde friluftslivstilbudet i kommunen.

Fremover vil det være behov for å videreføre og styrke dette samarbeidet, samt sikre god koordinering og oversikt over eksisterende tilbud. Dette er viktig for å sikre et helhetlig, tilgjengelig og attraktivt friluftslivstilbud i hele kommunen.

6.7 Inkludering og deltakelse

Det er fortsatt ulikheter i deltakelse i idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv i befolkningen. Fremover vil det være behov for å styrke arbeidet med inkludering og for å legge til rette for at flere deltar, uavhengig av sosioøkonomiske forhold.

Sosiale og økonomiske forhold kan være en barriere for deltakelse, og det vil derfor være behov for tiltak som bidrar til å redusere disse forskjellene. Dette gjelder blant annet tilgang til aktivitetstilbud, kostnader knyttet til deltakelse og mulighet for transport til aktiviteter.

Utstyrsbanken for sport- og friluftsutstyr er et viktig virkemiddel for å redusere økonomiske barrierer for deltakelse i idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv. Det vil være viktig å videreføre og videreutvikle tilbudet i planperioden. For å sikre god kvalitet og tilgjengelighet vil det

være behov for økonomiske ressurser til utskifting, supplering og anskaffelse av nytt utstyr, slik at ordningen fortsatt kan bidra til inkludering og deltakelse for alle.

Målselv kommune bør tilstrebe å etablere og videreutvikle økonomiske støtteordninger som sikrer at barn og unge kan delta i fritidsaktiviteter uavhengig av familiens sosioøkonomiske situasjon. Ordningene bør kunne omfatte medlemskontingenter, treningsavgifter, deltakeravgifter på cuper og arrangementer, samt nødvendig idretts- og friluftsutstyr. Støtten bør gis gjennom enkle og diskrete ordninger som bidrar til inkludering uten å stigmatisere mottakerne.

Det vil særlig være behov for å legge til rette for:

- barn og unge fra familier med lav inntekt
- personer med nedsatt funksjonsevne
- ungdom som ikke deltar i organisert aktivitet
- eldre som kan ha behov for tilpassede tilbud og tilrettelegging
- nye innbyggere i kommunen

Fysisk aktivitet og friluftsliv skal være arenaer for inkludering, fellesskap og deltakelse i lokalsamfunnet.

Foto: Egil Jensen

6.8 Samarbeid og organisering

Samarbeid mellom kommunen, frivilligheten og øvrige aktører er en forutsetning for å kunne utvikle og opprettholde et godt tilbud innen idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

Frivillige lag og organisasjoner spiller en sentral rolle i kommunen, både som aktivitetsleverandør og som pådriver for utvikling av anlegg og tilbud. Det vil derfor være viktig å videreutvikle samar-beidet med frivillig sektor og sikre gode rammebetingelser for deres arbeid.

I tillegg vil samarbeid med andre aktører, som Midt-Troms Friluftsråd, Statskog, nasjonalparkforvaltningen og Forsvaret, være viktig for å sikre helhetlig utvikling, god tilrettelegging og effektiv ressursbruk.

Videre vil det være behov for god koordinering, tydelig rollefordeling og gode samarbeidsarenaer for å sikre at ressursene utnyttes best mulig.

6.9 Oppsummering av fremtidige behov

Fremtidige behov i Målselv kommune knytter seg i hovedsak til å legge til rette for økt fysisk aktivitet i hele befolkningen, og til å sikre at tilbudet er tilgjengelig og relevant for ulike grupper og livsfaser.

Dette omfatter behov for:

- økt deltakelse i fysisk aktivitet
- gode og inkluderende tilbud for barn og unge
- tilrettelegging for aktivitet blant voksne og eldre
- drift, vedlikehold og videreutvikling av anlegg
- styrking av friluftslivstilbudet
- reduksjon av sosiale og økonomiske barrierer for deltakelse
- videreføring og utvikling av samarbeid mellom kommunen, frivilligheten og andre aktører

Samlet sett peker behovene i retning av en utvikling der tilgjengelighet, inkludering og samarbeid står sentralt. Videre utvikling av tilbudet vil være avhengig av et godt samspill mellom kommunen, frivillig sektor og øvrige samarbeidspartnere, samt en tydelig prioritering av ressurser.

De identifiserte behovene danner grunnlaget for prioriteringene i handlingsplaner.